Skolinspektionen

Bilaga 1

Rapport
2013-04-08
Dnr 40-2011:6484

Rapport

efter kvalitetsgranskning av gymnasial lärlingsutbildning vid Viskastrandsgymnasiet i Borås kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Viskastrandsgymnasiet

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Resultat

Inledning

Ungefär hälften av eleverna i gymnasieskolan går på ett yrkesprogram. I den nya gymnasieskolan från 2011 finns det 18 nationella program, varav tolv räknas som yrkesprogram och sex som högskoleförberedande program. De nationella yrkesprogrammen kännetecknas av att examensmålen tar sikte på arbetslivets behov och att programmen innehåller yrkesämnen. Yrkesprogrammen ska enligt skollagen utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning. Alla elever på yrkesprogram ska inom ramen för utbildning också ges möjlighet att uppnå grundläggande behörighet till högskoleutbildning.

Skolinspektionens kvalitetsgranskning omfattar elever som påbörjade sin utbildning höstterminen 2011 vilket innebär att 2010 års skollag är utgångspunkt för Skolinspektionens granskning. Elever i högre årskurser som följer äldre bestämmelser ingår inte i denna granskning. Gymnasial lärlingsutbildning definieras enligt 1 kap. 3§ gymnasieförordningen som "utbildning inom ett yrkesprogram som till mer än hälften genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan". På en gymnasial lärlingsutbildning ska således mer än hälften av den totala utbildningstiden genomföras på en arbetsplats, motsvarande minst 1251 gymnasiepoäng.

Med arbetsplatsförlagd utbildning avses, enligt 1 kap. 3 § gymnasieförordningen "lärande på ett program som genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan". Både svenska och internationella studier av yrkesutbildningars kvalitet visar på att en viktig framgångsfaktor är att det bedrivs en planerad och systematisk samverkan mellan skola och arbetsliv avseende den arbetsplatsförlagda utbildningen.

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av gymnasial lärlingsutbildning under våren/hösten 2012. Granskningen vid Viskastrandsgymnasiet i Borås kommun ingår i detta projekt.

Yrkesgymnasiet besöktes den 4 oktober 2012. Ansvariga inspektörer har varit Sven-Olof Lundin och Jonas Nygren. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av gymnasial lärlingsutbildning genomförs totalt i 24 kommunala skolor och 16 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Viskastrandsgymnasiet i Borås kommun

Viskastrandsgymnasiet är en av flera kommunala gymnasieskolor i Borås som erbjuder yrkesprogram. Lärlingsutbildningar har fram till läsåret 2012/13 främst anordnats på Almåsgymnasiet och vid tiden för Skolinspektionens granskningsbesök fanns endast en elev i årskurs 2 inskriven som lärling på Viskastrandsgymnasiet.
I samband med att elever söker gymnasieutbildning vid någon av Borås kommunala gymnasieskolor får de elever som söker till ett yrkesprogram också ange om de vill gå programmet som en skolförlagd variant eller som lärling. Inför läsåret 2012/13 var det 24 elever som sökte till något av Viskastrandsgymnasiets yrkesprogram och som angav att de ville gå som lärling. Ingen av dessa hade dock fått börja sin lärlingsutbildning vid höstterminens start då skolan inte haft någon beredskap för detta. När Skolinspektionen besökte skolan ville fortfarande 10 av de 24 eleverna gå en lärlingsutbildning och skolan hade då beslutat att gå elevernas önskemål till mötes. På Viskastrandsgymnasiet har fordons- och transportprogrammet ingått i granskningen och det är också det program som den enda lärlingseleven går.

Underlaget för granskningen består av dokument från skolan samt av information som samlades in vid intervjuer den 4 oktober 2012. Intervjuer genomfördes med rektor och lärlingssamordnare, elever som sökt till lärlingsutbildning men ännu inte hunnit börja, lärlingseleven i årskurs 2 samt dennes handledare.

Syfte och frågeställningar

Syfte

Skolinspektionen har granskat kvaliteten i gymnasial lärlingsutbildning för att säkerställa att eleverna ges möjlighet att utveckla de yrkeskunskaper de har rätt till. Detta gäller särskilt de arbetsplatsförlagda momenten liksom hur dessa fasas ihop med de skolförlagda momenten. Skolinspektionens tidigare kvalitetsgranskning av det arbetsplatsförlagda lärandet i gymnasieskolan från 2010 visar på allvarliga brister i många avseenden. För den nya utbildningsformen gymnasial lärlingsutbildning är kvalitet i det arbetsplatsförlagda lärandet av helt avgörande betydelse då mer än hälften av utbildningen ska vara arbetsplatsförlagd. Eventuella kvalitetsbrister i utbildningen på arbetsplatsen kan därför inte på samma sätt som vid traditionell yrkesutbildning kompenseras med skolförlagda moment.

Gymnasial lärlingsutbildning kan bedrivas inom ramen för samtliga yrkesprogram som en av två alternativa vägar till en yrkesexamen. Det är viktigt att försäkra sig om att kvaliteten är hög och jämn så att den nya utbildningsformen upplevs som ett likvärdigt alternativ till en i huvudsak skolförlagd yrkesutbildning.

Frågeställningar

För att säkerställa att eleverna inom lärlingsutbildningen får den utbildning de har rätt till måste granskningen omfatta kvaliteten i de yrkesinriktade delarna av gymnasiala lärlingsutbildningen oavsett deras förläggning. Kvalitetsgranskningen styrs därför av följande huvudfrågeställningar:

1. **Genomförs det arbetsplatsförlagda lärandet inom lärlingsutbildningen i enlighet med gymnasieskolans styrdokument och i**

samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs?

2. **Ser skolan till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen säkerställs?**

För att kunna genomföra granskningen har dessa huvudfrågeställningar brutits ned i 17 specifika frågor som mer direkt belyser olika kvalitetsaspekter i den gymnasiala lärlingsutbildningen. Dessa frågor har grupperats i följande fem områden för att ge struktur i granskningen.

A. Planering av utbildningen
B. Genomförande av utbildningen på skola och arbetsplats
C. Elevens situation
D. Uppföljning och bedömning
E. Utvärdering och kvalitetsarbete

Metod och material

Metod

Kvalitetsgranskningen av gymnasial lärlingsutbildning omfattar såväl APL som de skolförlagda yrkesinriktade delarna av utbildningen, men tyngdpunkten ligger på den arbetsplatsförlagda delen. En kombination av enkäter och intervjuer samt observationsstudier har utgjort grunden för granskningen. Granskningen av de 40 gymnasieskolorna med gymnasial lärlingsutbildning genomförs under perioderna maj samt september-december 2012.

Intervjuerna omfattar elever, yrkeslärare, rektor och handledare på arbetsplatsen. Varje skolbesök beräknas omfatta två-tre arbetsdagar. I samband med att dokument begärts in har Skolinspektionen därutöver efterfrågat en verksamhetsbeskrivning som fyllts i av rektor. Skolinspektionen har på så vis fått en inledande bild av hur skolans undervisning och det arbetsplatsförlagda lärandet är upplagt. Fyra nationella program har ingått i granskningen, bygg- och anläggning, fordons- och transport, handels- och administration samt vård och omsorg. Det är inte troligt att det

finns lärlingar inom alla fyra granskade program på samtliga utvalda skolor. Därför har vid urvalet beaktats att det totalt ändå blir en jämn spridning mellan de fyra programmen.

Vid varje utvald skola har två till tre gymnasiala lärlingar per program utsetts för intervju inom de fyra yrkesprogram som projektet valt ut för granskning. Som en följd av urvalet intervjuas även dessa elevers handledare på arbetsplatsen och yrkeslärare i karaktärsämnen med ansvar för bedömning och betygssättning samt den rektor som har ansvaret för eleven.

Inför skolbesök och arbetsplatsbesök har projektledning och inspektörer informerat om projektets syfte, hur granskningen går till och hur insamlad information kommer att hanteras. De utvalda eleverna har i första hand intervjuats ute på sina lärlingsplatser, ibland har det även gjorts på skolan. Även lärlingarnas handledare har intervjuats på sina arbetsplatser. Den yrkeslärare som är ansvarig för eleven intervjuas på skolan, liksom den rektor som är ansvarig för de gymnasiala lärlingarna. Skolbesöket har avslutats med en återkoppling från inspektörerna till rektorn.

För intervjuerna har särskilda intervjuguider tagits fram utifrån vilka inspektörerna har genomfört strukturerade intervjuer. Frågeställningarna för granskningsprojektet har brutits ner i intervjufrågor anpassade för de olika grupperna. Syftet med intervjuerna har varit att få intervjupersonerna att kunna tala relativt fritt inom ramen för de frågeområden som bestämts. Det är önskvärt att intervjuerna hålls mer som öppna samtal, inte minst vid besöken på arbetsplatser.

För att få större djup i granskningen och ett mer undervisningsnära perspektiv har, där så varit möjligt, ett antal observationer genomförts genom att eleven följs i dennes aktuella aktivitet. Sådana observationer kan sen ligga till grund för samtalen med elev, handledare och lärare.

Resultat

A. Planering av utbildningen

I propositionen 2010/11:104 framhåller regeringen att en viktig förutsättning för att utbildningen på arbetsplatsen ska hålla hög kvalitet är att samarbetet mellan skolan och arbetsplatsen fungerar bra. Läraren och företrädaren för arbetsplatsen bör gemensamt planera och fördela innehållet i utbildningen, men det är läraren som med stöd av handledarens underlag ska ansvara för betygssättning av alla kurser. Även den Nationella lärlingskommittén (SOU 2011:72) har påtalat vikten av lärarens och handledarens gemensamma planering.

- ***Finns en uttalad strategi för gymnasial lärlingsutbildning vid skolan?***

Vid Skolinspektionens besök på skolan fanns ingen uttalad strategi för att tillhandahålla lärlingsutbildning. Samma dag som Skolinspektionen besökte skolan hade skolan fattat beslut om att låta tio elever övergå från en skolförlagd variant av utbildningen till en arbetsplatsförlagd lärlingsutbildning.
Elever som söker en yrkesutbildning inom någon av Borås kommunala gymnasieskolor har möjlighet att välja att gå utbildningen som en arbetsplatsförlagd lärlingsutbildning. Tidigare har Almåsskolan haft ett antal lärlingar, medan Viskastrandsgymnasiet inte haft lärlingar. Vid ansökan inför läsåret 2012/13 hade emellertid 24 elever angett att de ville gå sin utbildning vid Viskastrandsgymnasiet som lärling. Vid Skolinspektionens besök i början av oktober ville fortfarande tio av de 24 eleverna gå över från en skolförlagd till en arbetsplatsförlagd variant av sin utbildning. För dessa elever hade skolan nu fattat beslut om att låta dem byta utbildningsvariant.

Skolinspektionen bedömer att Viskastrandsgymnasiet inte har en uttalad strategi för gymnasial lärlingsutbildning.

- ***Hur planerar och organiserar skolan lärlingsutbildningen?***

Vid intervjun med rektorn och lärlingssamordnaren framkommer att skolans enda lärlingselevelev vid tiden för granskningen får undervisning i de gymnasiegemensamma ämnena vid Almåsgymnasiet och all under-

visning i yrkesämnena på fordons- och transportprogrammet på sin arbetsplats. I samband med faktagranskningen av verksamhetsrapporten framhåller skolan att eleven under höstterminen 2011 fick undervisning i ämnena "Fordonsteknik - introduktion" (FODFOO0) och "Fordons- och transportbranschens villkor och arbetsområden" (FORFOD0) på Viskastrandsgymnasiet.
För de tio elever som skolan beslutat ska få övergå till en lärlingsutbildning fanns vid tiden för granskningen ingen planering. Enligt rektorn hade skolan inte marknadsfört lärlingsutbildningen inför antagningen och heller inte planerat för att ta emot lärlingseleverna. Av intervjun framgår dock att skolan tänker sig att eleverna har arbetsplatsförlagd utbildning 2 dagar per vecka år 1, 2–3 dagar per vecka år 2 och 3–4 dagar per vecka år 3.

Skolinspektionen bedömer att Viskastrandsgymnasiet bör planera och arbeta förberedande genom att anskaffa arbetsplatser i god tid innan elever påbörjar sin utbildning. Skolinspektionen vill i sammanhanget påpeka att skolans planering där eleven får undervisning i yrkesämnena vid arbetsplatsen och i de gymnasiegemensamma ämnena vid en annan skola medför att elevens rektor inte fullt ut har möjlighet att ta det ansvar för elevens utbildning som ställs på rektor, något som särskilt kommer att följas upp i samband med den regelbundna tillsynen vid Viskastrandsgymnasiet under våren 2013.

- ***Finns förutsättningar för en skolförlagd inledning på lärlingsutbildningen?***

Viskastrandsgymnasiet erbjuder elever en skolförlagd utbildning inom fordons- och transportprogrammet. På skolan finns såväl behöriga yrkeslärare som lokaler och utrustning som också skulle ge förutsättningar för en skolförlagd inledning på lärlingsutbildningen.

Skolinspektionen bedömer att Skolan har förutsättningar att genomföra en skolförlagd inledning på lärlingsutbildningen.

- ***Har alla elever tillgång till lärlingsplatser?***

Eleven har tillgång till en lärlingsplats, men för de tio elever skolan beslutat låta övergå till lärlingsutbildning finns vid tiden för granskningen inga lärlingsplatser klara. Skolans förteckning över de arbetsplatser skolan utnyttjar omfattar alltså bara den arbetsplats skolan vid tiden för Skolinspektionens besök tagit i anspråk.

Skolinspektionen bedömer att eleven i årskurs 2 har tillgång till en lärlingsplats medan det inte finns lärlingsplatser klara för de elever i årskurs 1 som skolan beslutat ge en lärlingsutbildning.

- ***Vem har ansvaret för att skaffa lärlingsplatser?***

Enligt författningarna är det huvudmannen som ansvarar för anskaffandet av APL-platser. I praktiken är det dock ofta lärlingssamordnaren eller yrkesläraren som skaffar platserna. Av intervjun med rektorn och lärlingssamordnaren framgår att lärlingssamordnaren är den som på Viskastrandsgymnasiet har till uppgift att skaffa lärlingsplatser.

Skolinspektionen bedömer att skolan har en tydlig ansvarsfördelning där lärlingssamordnaren har ansvar för att skaffa lärlingsplatser.

- ***Finns brister i utformning av utbildningskontrakt?***

Enligt skollagen ska det för elev i gymnasial lärlingsutbildning upprättas utbildningskontrakt som bl a ska ange vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen och omfattningen av dessa delar. Så är ofta inte fallet utan i bästa fall fogas en bilaga till kontraktet eller annat dokument, t ex individuell studieplan som anger detta. Detta är väsentligt dokument för planeringen av elevens utbildning så att den motsvarar kraven i styrdokumenten. I förarbetena (prop. 2010/11: 104, Kvalitet i gymnasial lärlingsutbildning) framhålls att fördelningen av utbildningens innehåll mellan arbetsplats och skola är en viktig uppgift. Likvärdig utbildning förutsätter att uppdelning och planering hela tiden tar sin utgångspunkt i de nationellt beslutade ämnesplanerna. Regleringen i kontraktet ska alltså utgå från ämnesplanerna. Detta gäller även när utbildningen sker på en arbetsplats. Regeringen anser vidare att utbildningskontraktet ska vara ett sammanhållet avtal som reglerar förhållandet mellan skolhuvudman, arbetsplats och elev, varför det av utbildningskontraktet bör framgå vad som är förlagt till arbetsplats.

Skolinspektionen har tagit del av det upprättade utbildningskontraktet mellan Viskastrandsgymnasiet och arbetsplatsen. Utbildningskontraktet som sådant reglerar t ex under vilken tid avtalet gäller, vilken status eleven har och ansvar- och försäkringsfrågor. Av kontraktet framgår också att en bilaga till kontraktet redovisar vilka exa-

mensmål/programgemensamma ämnen/mål för arbetsplatsförlagt lärande (APL) som ska utföras på arbetsplatsen. Den bilaga Skolinspektionen tagit del av utgör emellertid enbart exempel på ämnesplaner från Fordons- och transportprogrammet och anger inte vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen och omfattningen av dessa delar.

Skolinspektionen bedömer att Viskastrandsgymnasiet använder sig av ett utbildningskontrakt för att reglera de juridiska förhållandena mellan skolan och arbetsplatsen. I utbildningskontraktet saknas dock preciseringar av vilka delar av utbildningen som är förlagd till arbetsplatsen och i vilken omfattning detta sker.

Utvecklingsområde:

Utbildningskontraktens innehåll behöver preciseras. Där ska det anges vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen och omfattningen av dessa delar.

B. Genomförande av utbildningen i skola och på arbetsplats

Regeringen anser, i likhet med Skolinspektionens kvalitetsgranskning av APU (rapport 2011:2), att det är angeläget att elevens yrkeslärare gör regelbundna besök på arbetsplatsen. Sådana besök kan både ha till syfte att följa upp lärlingens kunskapsutveckling och att i samarbete med handledaren stämma av att lärlingens arbetsuppgifter i bredd, djup och innehåll svarar mot de mål som finns uppställda för utbildningen. Erfarenheter från lärlingsförsöket visar att kontakten mellan handledare, lärare och lärling har stor betydelse för arbetsplatsens upplevelse av lärlingsutbildningen. Regeringen lämnar dock inget förslag om att reglera denna typ av arbetsplatsbesök, något som Skolinspektionen tidigare har uttryckt ett behov av (prop. 2010/11:104).

- ***Hur säkerställer skolan arbetsplatsens kvalitet***

Av intervjuer med rektor och lärlingssamordnare framgår att skolan säkerställer arbetsplatsens kvalitet främst genom att föra samtal med företrädare för företagen. Lärlingssamordnaren besöker också arbetsplatsen varje vecka och har genom dessa besök en god bild av arbetsplatsens kvalitet. Av intervjun framgår också att skolan inte upplever sig kunna

ställa allt för stora krav på arbetsplatserna då tillgången till dessa är starkt begränsad.

Skolinspektionen bedömer att skolan utövar kontroll på arbetsplatsens kvalitet genom lärlingssamordnarens kontakt med arbetsplatsen. Skolinspektionen bedömer också att skolan bör vara tydlig med vilka krav och förväntningar som ställs på arbetsplatsen och handledaren samt skolans roll i samarbetet runt eleven.

- ***Hur ofta besöker skolan eleverna och deras handledare under APL och vad avhandlas vid besöken?***

Av intervjuerna med eleven och lärlingssamordnaren framgår att skolan besöker eleven varje vecka. Vid besöken pratar lärlingssamordnaren med eleven och handledaren och trepartssamtal genomförs varje termin. Vid trepartssamtalen diskuteras innehållet i utbildningen liksom elevens kunskapsutveckling.

Skolinspektionen bedömer att skolan gör regelbundna besök vid arbetsplatserna och att bland annat elevens kunskapsutveckling diskuteras vid dessa besök.

- ***Hur säkerställer skolorna handledarens lämplighet och ser till att handledarutbildning genomförs?***

Enligt regeringens bedömning i prop. 2010/11:104 är handledarnas kompetens avgörande för kvaliteten i den gymnasiala lärlingsutbildningen. Kompetens handlar dels om djup och bredd i yrkeskunskaperna, dels om kunskap om lärlingsutbildningens förutsättningar, t.ex. de mål och kunskapskrav som finns för den gymnasiala lärlingsutbildningen. Flera remissinstanser, däribland Skolverket och Nationella lärlingskommittén (SOU 2011:72), har föreslagit att handledarutbildning ska vara obligatorisk för deltagande arbetsplatser. Regeringen gör samma bedömning, när det gäller betydelsen av kompetenta handledare men väljer att inte göra handledarutbildning obligatorisk. Skolhuvudmannen har ett stort ansvar när det gäller att se till att handledarna har den kunskap och erfarenhet som krävs för uppdraget. Det innebär att skolhuvudmännen bör ge handledare information, stöd och utbildning kring lärlingsutbildningens innehåll, mål, ramar och ansvarsfördelningen mellan skola och arbetsplats.

Enligt rektorn och samordnaren har skolan för avsikt att använda sig av Almåsskolans koncept för handledarutbildning. Rektorn framhåller dock

att skolan koncentrerar sig först på att få företag att ställa upp med en elevarbetsplats för att först därefter motivera dem att genomgå handledarutbildning.
Av intervju med handledaren framgår att denne vid tiden för Skolinspektionens besök på arbetsplatsen inte blivit erbjuden handledarutbildning. I samband med kommuniceringen av verksamhetsrapporten framhåller rektorn att Viskastrandsgymnasiet och Almåsgymnasiet vid tiden för granskningen haft ett förberedande möte för att planera handledarutbildningen och att handledaren senare skulle erbjudas en utbildning.

Skolinspektionen bedömer att skolan inte på ett systematiskt sätt säkerställt handledarens lämplighet eller inför uppdraget erbjudit handledarutbildning till denne. Skolinspektionen vill påpeka att skolan med fördel bör utveckla ett handledarutbildningsmaterial som kan användas även vid skolans besök på arbetsplatsen om handledaren har svårt att delta i handledarutbildning på skolan.

Utvecklingsområde:

Skolan måste skapa rutiner för att se till så att alla handledare redan från början av deras uppdrag erbjuds handledarutbildning. Rutinerna för detta måste också skapa förutsättningar för handledarna att genomgå handledarutbildningen även om de inte har möjlighet att delta vid en skolförlagd sådan.

- ***Hur fungerar programråden?***

Av intervju med rektor och samordnare framgår att det inte finns ett programråd.

Skolinspektionen bedömer att Viskastrandsgymnasiet inte har något programråd där frågor om lärlingsutbildningen hanteras.

Utvecklingsområde:

Skolan måste inrätta ett programråd för utbildningens genomförande.

C. Elevens situation

- ***Hur förbereds eleverna innan de går ut på sin första arbetsplats?***

- ***Hur säkerställer skolan att arbetsplatsens värdegrund ligger i linje med skolans krav?***

Av intervjun med lärlingssamordnaren framgår att eleverna som ska påbörja sin lärlingsutbildning ska förberedas genom att få utbildning i arbetsmiljö och säkerhet, säker lyftteknik och i hur man uppträder på en arbetsplats. Av intervjun med handledaren på arbetsplatsen framgår att denne bedömer att eleven varit tillräckligt förberedd när eleven började på arbetsplatsen. Avseende skolans värdegrund uppger lärlingssamordnaren vid intervjun att han arbetar för att implementera den på arbetsplatsen. Det framgår dock inte av skolans plan mot kränkande behandling att planen gäller även för elever vid APL.

Skolinspektionen bedömer att skolan har en summarisk planering för att förbereda de nya eleverna innan de går ut på arbetsplatser. Skolinspektionen bedömer också att skolan behöver skapa rutiner för att säkerställa att arbetsplatsens värdegrund ligger i linje med skolans krav.

- ***Kan arbetsplatserna anpassas till elever med särskilda behov?***
- ***Hur hanterar skolan elever med svag motivation och/eller bristande social kompetens?***

Av intervjun med rektorn och lärlingssamordnaren framgår att det finns ett åtgärdsprogram utarbetat. Av intervjun framgår emellertid att skolan inte tänkt på att åtgärdsprogrammet skulle kunna innehålla åtgärder som tillgodoses även på elevens arbetsplats. Skolan har heller inte reflekterat över om det finns behov av att anpassa arbetsplatsen efter elevens särskilda behov. Enligt rektorn är emellertid elevens behov av åtgärder inte sådana som behöver tillgodoses på arbetsplatsen. Av den anledningen omfattar inte det utarbetade åtgärdsprogrammet elevens lärande på arbetsplatsen.
Skolan har enligt rektorn ansträngt sig för att finna former för att stärka elevens motivation. Detta har bland annat resulterat i att eleven får undervisning i de gymnasiegemensamma ämnena tillsammans med andra lärlingselever vid Almås skola. Eleven har också haft ett stort inflytande på vilken arbetsplats skolan engagerat för utbildningen.

Skolinspektionen bedömer att skolan måste skapa förutsättningar för att tillhandahålla det stöd eleverna behöver såväl i den skolförlagda som i den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen.

D. Uppföljning och bedömning

I propositionen 2010/11:104 framhåller regeringen att läraren och företrädaren för arbetsplatsen gemensamt bör planera och fördela innehållet i utbildningen, men det är läraren som med stöd av handledarens underlag ska ansvara för betygssättning av alla kurser.

- ***Hur bedöms och betygssätts elevernas yrkeskunskaper?***

Betyg ska sättas av yrkeslärare med kompetens inom sakområdet och det ska finnas en plan för hur elev, lärare och handledare ska följa upp elevens kunskapsutveckling. Det är vidare viktigt att trepartssamtalen är dokumenterade och att eleven ges möjlighet att förstå var den befinner sig kunskapsmässigt och vad som krävs för att nå ett högre betyg. Det är också viktigt att skolan kan dokumentera utbildningens innehåll och elevens tid på APL då det inte bedrivs några karaktärsämnen på skolan.

Enligt intervjun med rektorn och lärlingssamordnaren är det lärlingssamordnaren som ansvarar för att elevens kunskapsutveckling bedöms och betygsätts. Samordnaren säger sig i detta arbete stödja sig på trepartssamtal med eleven och handledaren. Av intervjun med eleven framgår att denne har uppfattat det som att det är samordnaren som så småningom ska sätta betygen och att det ska ske med hjälp av trepartssamtal. Av intervjuerna med handledare och elev framgår dock att de inte känner till hur trepartssamtalen eller elevens kunskapsutveckling dokumenteras.

Skolinspektionen bedömer att Viskastrandsgymnasiet inte har ett system som säkerställer att elevens kunskapsutveckling bedöms och betygsätts på ett likvärdigt och rättvist sätt utifrån kurserna i elevens individuella utvecklingsplan.

- ***Finns tillgång på yrkeslärare som kan undervisa i skolförlagda delar samt kommunicera med handledaren om yrkesinnehållet på arbetsplatserna?***

Enligt skollagen 2 kap § 13 ska huvudmannen för undervisning använda lärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som läraren ska bedriva.

Enligt skollagen 2 kap § 18 får huvudmannen om det inte finns någon lärare att tillgå inom egen organisation som har den utbildning som krävs använda en annan person för att bedriva undervisningen. En sådan person ska:

1. *vara lämplig att bedriva undervisningen, och*
2. *i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som krävs för undervisningen.*

Normalt får en person som avses i 2 kap § 18 endast användas för bedriva undervisning under högst ett år i sänder, vilket dock inte gäller undervisning i yrkesämne.

Av intervjun med rektorn och lärlingssamordnaren framgår att lärlingssamordnaren är den som är ansvarig för betygsättning av eleven. Lärlingssamordnaren, som har formell behörighet att undervisa i karaktärsämnen på fordons- och transportprogrammet undervisar dock inte eleven. Vid tiden för granskningen får eleven i årskurs 2 ingen skolförlagd utbildning i yrkesämnet.

Skolinspektionen bedömer att Viskastrandsgymnasiet har tillgång till yrkeslärare som kan undervisa i skolförlagda delar samt kommunicera med handledaren om yrkesinnehållet på arbetsplatsen. Skolinspektionen konstaterar dock att yrkesläraren inte på något vis är delaktig i undervisningen i yrkesämnet då Skolinspektionen besöker skolan.

E. Utvärdering och kvalitetsarbete

- ***Hur följs den gymnasiala lärlingsutbildningen upp och utvärderas i syfte att tillvarata erfarenheter för att förbättra och utveckla den?***

Det är viktigt att skolan synliggör resultaten av sitt arbete så att eventuella brister eller problem blir identifierade. Genom att systematiskt göra detta finns det möjlighet för skolan att utveckla sin verksamhet i en riktning som leder till ett bättre resultat och en högre måluppfyllelse. I detta arbete är det också viktigt att ta vara på de erfarenheter arbetsplatserna, handledarna och eleverna har av verksamheten. Av intervjun med rektorn och lärlingssamordnaren framgår att skolans lärlingsutbildning inte

omfattas av det kvalitetsarbete Viskastrandsgymnasiet i övrigt bedriver. Enligt rektorn är dock ett kvalitetsarbete under uppbyggnad.

Skolinspektionen bedömer att Viskastrandsgymnasiet inte följer upp och utvärderar den gymnasiala lärlingsutbildningen som en del av ett systematiskt kvalitetsarbete som syftar till att förbättra och utveckla verksamheten.

Sammanfattning:

1. **Genomförs det arbetsplatsförlagda lärandet inom lärlingsutbildningen i enlighet med gymnasieskolans styrdokument och i samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs?**

Skolinspektionen bedömer att det arbetsplatsförlagda lärandet inom gymnasial lärlingsutbildning vid Viskastrandsgymnasiet i Borås kommun inte genomförs i enlighet med gymnasieskolans styrdokument och i sådan samverkan med det lokala näringslivet som styrdokumenten kräver. Granskningen visar att det inte finns någon samverkan med det lokala näringslivet mer än att skolan har skaffat en APL-plats för eleven i årkurs 2. Handledaren vid arbetsplatsen har dock inte erbjudits någon handledarutbildning. För de elever skolan beslutat ta in i en lärlingsutbildning finns inga arbetsplatser eller handledare klara. Skolan har heller inte något programråd där elever, näringslivet och parterna på arbetsmarknaden ges möjlighet att samverka med skolan runt utformningen av lärlingsutbildningen. Då varje skola med yrkesprogram enligt författningarna ska ha ett lokalt programråd kommer detta särskilt följas upp under den regelbundna tillsynen våren 2013.

2. **Ser skolan till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen säkerställs?**

Skolinspektionen bedömer att Viskastrandsgymnasiet i Borås kommun inte ser till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen säkerställs. För eleven i årskurs 2 erbjuds ingen skolförlagd utbildning i yrkesämnet alls. De gymnasiegemensamma ämnena tillhandahålls eleven vid en annan skola vilket gör att elevens rektor inte har möjlighet att fullt ut ta det ansvar för elevens utbildning som ställs på rektorn. Upplägget av utbildningen för denne elev försvårar också skolans möjlighet att skapa en helhet för eleven samt göra utbildningen likvärdig med annan utbildning på programmet. Då skolan avseende upplägget av utbildningen inte uppfyller kraven i skollagen kommer denna fråga att särskilt följas upp i samband med den regelbundna tillsynen som genomförs under våren 2013.

Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete i syfte att höja verksamhetens kvalitet i första hand bör genomföras inom följande område:

- Utbildningskontraktens innehåll behöver preciseras. Där ska det anges vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen och omfattningen av dessa delar.
- Skolan måste skapa rutiner för att se till så att alla handledare erbjuds handledarutbildning. Rutinerna för detta måste också skapa förutsättningar för handledarna att genomgå handledarutbildningen även om de inte har möjlighet att delta vid en skolförlagd sådan.
- Skolan måste inrätta ett programråd för utbildningens genomförande.